

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter som gäller underhållsstrygghet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter som gäller underhållsstrygghet. Syftet med lagen är att Folkpensionsanstalten ska kunna förbereda sig för verkställandet av underhållsstödet och indrivningen av underhållsbidrag.

Enligt lagen om en kommun- och servicestrukturereform övertar staten ordnandet och finansieringen av uppgifter som ålagts kommunerna i lagen om underhållsstrygghet, med undantag för de åtgärder som avser

fastställande av underhållsskyldighet. Avsikten är att överföringen ska ske senast i början av 2009, varefter Folkpensionsanstalten ansvarar för uppgifterna. Före det ska Folkpensionsanstalten förbereda sig inför sin nya uppgift bl.a. genom att skapa ett informationssystem, till vilket det från kommunerna överförs sådana klientuppgifter som behövs för verkställande av underhållsstöd och indrivning av underhållsbidrag.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2008.

MOTIVERING

1. Nuläge

I enlighet med lagen om en kommun- och servicestrukturereform (169/2007) ska uppgifter som hänför sig till verkställandet av underhållsstöd överföras från kommunerna till staten. I 8 § i lagen finns bestämmelser om uppgifter som överförs från kommunerna till staten. Enligt 1 mom. 2 punkten övertar staten ordnandet och finansieringen av de uppgifter som ålagts kommunerna i lagen om underhållsstrygghet (671/1998), dock inte åtgärderna för fastställande av underhållsskyldighet. Enligt 2 mom. sker överföringen senast den 1 januari 2009. Enligt motiveringen i regeringens proposition gällande lagen om en kommun- och servicestrukturereform (RP 155/2006) ska Folkpensionsanstalten sköta verkställandet av underhållsstöd för statens räkning. Till Folkpensionsanstalten överförs sålunda bl.a. uppgifter som gäller beviljande och betalning av

underhållsstöd samt indrivning av underhållsbidrag.

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte den 2 november 2006 en arbetsgrupp (Elatustuen siirto kunnilta Kelalle -työryhmä) med uppgift att förbereda överföringen av underhållsstödet från kommunerna till Fpa. Arbetsgruppen består av representanter från social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionsanstalten, Helsingfors stad, Träskända stad, Finlands Kommunförbund, justitieministeriet och inrikesministeriet. Arbetsgruppen ska förbereda bl.a. de ändringar i lagstiftningen som överföringen förutsätter samt andra åtgärder som krävs för att överföringen ska kunna genomföras. Avsikten är att lagändringarna ska träda i kraft vid ingången av 2009.

Enligt 3 § 1 mom. i lagen om underhållsstrygghet sköts verkställandet av underhållsstöd för närvarande av kommunerna, där uppgiften sköts av ett av kommunen utsett

kollegialt organ, nedan *organ*, som avses i 6 § i socialvårdslagen (710/1982). De uppgifter som behövs för beviljande och betalning av underhållsstöd samt för indrivning av underhållsbidrag innehas sålunda för närvarande av de sociala myndigheterna i kommunerna.

Allmänna bestämmelser om kommunernas sociala myndigheters rätt att få och utlämna uppgifter om klienter finns i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), nedan *lagen om klienter inom socialvården*. Också lagen om underhållstrygghet innehåller vissa särskilda bestämmelser om att få och utlämna uppgifter.

I 26 § i lagen om underhållstrygghet föreskrivs om underhållsstötagarens och den underhållsskyldiges skyldighet att lämna uppgifter och göra anmälan. Enligt paragrafen är den som lyfter underhållsstödet samt barnets vårdnadshavare och förmyndare skyldiga att till organet lämna uppgifter och utredningar som behövs för indrivningen av underhållsbidrag hos den underhållsskyldige (1 mom.). Den som lyft underhållsstöd skall omedelbart underrätta organet om förändringar i de omständigheter som inverkar på betalningen av underhållsstöd (2 mom.). Den underhållsskyldige skall när organet så bestämmer inom en utsatt tid lämna utredning om sin vistelseort och arbetsplats, sina inkomster och tillgångar samt övriga omständigheter som inverkar på betalningsförmågan (3 mom.).

I 26 a § i lagen om underhållstrygghet föreskrivs om Folkpensionsanstaltens rätt till uppgifter i vissa situationer som baserar sig på EG-rätten och gäller samordning av socialtrygghetsförmåner. Enligt bestämmelsen har Folkpensionsanstalten och besvärsinstanserna på begäran och utan hinder av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar i fråga om erhållande av uppgifter rätt att av det kommunala organet få de uppgifter som hänför sig till utbetalandet av underhållsstöd och som är nödvändiga med tanke på den samordning av förmåner som avses i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar

flyttar inom gemenskapen, nedan *förordningen om social trygghet*. Bestämmelsen fogades till lagen om underhållstrygghet i början av 2005 tillsammans med andra bestämmelser om verkställande och finansiering av underhållsstöd i de situationer som avses i förordningen om social trygghet (lagen om ändring av lagen om underhållstrygghet 986/2004). Med stöd av ett sådant uppdragsavtal som avses i 3 § 3 mom. i lagen om underhållstrygghet ankommer verkställandet av underhållsstöd i dessa situationer på Helsingfors stad. Underhållsstödet ska enligt förordningen om social trygghet samordnas med andra i förordningen om social trygghet avsedda familjeförmåner som betalas till samma familj från olika länder. Folkpensionsanstalten är i Finland den centrala myndighet som i enlighet med förordningen om social trygghet ansvarar för samordningen av förmånerna och behöver för samordningen få uppgifter från kommunerna om utbetalda underhållsstöd.

Enligt lagen om klienter inom socialvården grundar sig utlämnande av uppgifter om klienter i första hand på klientens samtycke. Uppgifter ur en sekretessbelagd handling får lämnas ut med klientens uttryckliga samtycke eller så som särskilt bestäms i lag (16 §).

I 17 § i lagen om klienter inom socialvården föreskrivs om de situationer där sekretessbelagda uppgifter får lämnas ut utan klientens samtycke för tryggnad av vården av och omsorgen om klienten. Om samtycke inte kan erhållas eller om klienten eller dennes lagliga företrädare uttryckligen förbjuder att en uppgift utlämnas, får den som ordnar eller lämnar socialvård utan hinder av skyldigheten att iaktta sekretess ur handlingen lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att behovet av vård av, omsorg om eller utbildning för klienten skall kunna utredas, för att vården, omsorgen eller utbildningen skall kunna ordnas eller genomföras eller för att förutsättningarna för försörjningen skall kunna tryggas (17 § 1 mom.). För utlämnandet av uppgifter i sådana fall ställs det dock relativt stränga tilläggskrav. Uppgifter får lämnas ut endast om

1) den som handlingen gäller är i uppenbart behov av vård eller omsorg på grund av att hans eller hennes hälsa, utveckling eller säkerhet äventyras och det inte annars går att utreda behovet av vård eller omsorg eller att vidta vård- eller omsorgsåtgärder,

2) uppgifterna behövs på grund av ett barns intresse, eller om

3) uppgifterna behövs för att trygga klientens oundgängliga intressen och rättigheter och klienten själv saknar förutsättningar att bedöma sakens betydelse.

I 17 § 2—4 mom. i lagen om klienter inom socialvården anges till vem uppgifter får ges på de villkor som föreskrivs i 1—3 punkten.

I 18 § i lagen om klienter inom socialvården föreskrivs om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter i vissa andra situationer oberoende av klientens samtycke. I 1 mom. föreskrivs om rätten att lämna ut uppgifter till domstol om det är nödvändigt på grund av ett barns intresse eller ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt intresse samt om rätten att lämna ut uppgifter till en myndighet eller inrättning som behandlar sociala förmåner för utredande av oegentligheter som gäller en förmån, om det finns grundad anledning att misstänka oegentligheter. I 2 och 3 mom. finns bestämmelser om utlämnande av uppgifter till polisen, en åklagarmyndighet och en domstol vid misstanke om ett visst brott. Enligt 4 mom. får en socialvårdsmyndighet utöver i de fall som avses i 1—3 mom. lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling, om det är nödvändigt för kontroll av uppgifter som är av väsentlig betydelse för att socialvårdsmyndigheten skall kunna sköta sin lagstadgade uppgift i situationer där myndigheten själv har rätt att få uppgifter. I 5 mom. föreskrivs om utlämnande av uppgifter för vetenskaplig forskning.

Förutom lagen om klienter inom socialvården innehåller även lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), nedan *offentlighetslagen*, allmänna bestämmelser om rätten att ta del av myndigheternas offentliga handlingar, handlingssekretess och andra begränsningar av rätten att ta del av en handling. Handlingar som gäller underhållsstöd är enligt offentlighetslagen sekretessbelagda eftersom de bl.a. innehåller

sådana uppgifter om en persons inkomster och förmögenhet samt utsökning som avses 24 § 1 mom. 23 punkten i lagen och sådana uppgifter om en klient hos socialvården samt de förmåner han eller hon erhållit som avses i 24 § 1 mom. 25 punkten.

Enligt 26 § 1 mom. i offentlighetslagen kan en myndighet ur en sekretessbelagd myndighetshandling lämna ut uppgifter om i lag särskilt tagits in uttryckliga bestämmelser om rätten att lämna ut eller att få uppgifter, eller när sekretessplikt har föreskrivits till skydd för någons intressen och denne samtycker till att uppgifter lämnas ut. Enligt 2 mom. i samma paragraf får en myndighet också utan hinder av sekretessbestämmelserna bl.a. lämna ut uppgifter som gäller en persons ekonomiska ställning eller klientförhållande hos socialvården eller beviljade förmåner om uppgiften behövs 1) för att en enskild eller någon annan myndighet skall kunna uppfylla en i lag föreskriven upplysningsplikt, eller 2) för att en ersättning eller något annat yrkande som skall handhas av den myndighet som lämnar ut uppgiften skall kunna genomföras. Dessutom får en myndighet enligt 3 mom. lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling för handräckning som myndigheten lämnar samt för något annat uppdrag som myndigheten givit eller någon uppgift som i övrigt handhas för myndighetens räkning om detta är nödvändigt för att uppdraget eller uppgiften skall kunna skötas.

Ingen av de ovan nämnda bestämmelserna i de olika lagarna berättigar kommunens sociala myndigheter att till Folkpensionsanstalten lämna ut klientuppgifter gällande underhållsstöd i samband med överföringen av verkställandet av underhållsstöd. Skapandet av Folkpensionsanstaltens informationssystem kan t.ex. inte anses vara ett i 26 § 3 mom. i offentlighetslagen avsett uppdrag som en myndighet gett och med stöd av vilket kommuner ska kunna lämna ut klientuppgifter gällande underhållsstöd till Folkpensionsanstalten innan man föreskrivit om Folkpensionsanstaltens rätt att få uppgifter i egenskap av den som verkställer förmånen. Inte heller utlämnande av uppgifter på basis av klientens samtycke (16 § i lagen om klienter inom socialvården, 26 § 1 mom. i

offentlighetslagen) kommer i praktiken i fråga då utlämnandet gäller ett så stort antal klienter. Följaktligen måste man föreskriva särskilt om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter.

Förhållandet mellan den gällande lagstiftningen om utlämnande av uppgifter och överföringen av verkställandet av underhållsstödet från kommunerna till Folkpensionsanstalten har under våren 2007 behandlats i den styrgupp för skydd av uppgifter inom socialvården (Sosiaalihuollon tietosuojan ohjausryhmä, SOHVI) som inrättats på initiativ av dataombudsmannen. Också de sakkunniga i denna styrgrupp kom fram till att det bör föreskrivas särskilt om utlämnande av uppgifter till Folkpensionsanstalten.

2. Föreslagna ändringar

I propositionen föreslås att det stiftas en separat lag om utlämnande till Folkpensionsanstalten av klientuppgifter som gäller verkställande av underhållsstöd och indrivning av underhållsbidrag i enlighet med lagen om underhållstrygghet. Med stöd av bestämmelsen får uppgifterna utlämnas från och med den 1 januari 2008 då Folkpensionsanstalten förbereder sig inför verkställandet av underhållsstöd.

Med stöd av lagen ska en socialvårdsmyndighet utan hinder av sekretessbestämmelserna till Folkpensionsanstalten lämna klientuppgifter som den behöver för att förbereda verkställandet av uppgifter som avses i lagen om underhållstrygghet, undantaget fastställandet av underhållsbidrag, och som gäller beviljande och betalning av underhållsstöd samt indrivning av underhållsbidrag. Sådana uppgifter är bl.a. personuppgifter som gäller barn, den som lyfter underhållsstöd och den underhållsskyldige samt uppgifter om underhållsbidragsavtal eller domar i underhållsbidragsärenden, underhållsstödsansökningar och underhållsstödsbeslut, betalning av underhållsstöd samt indrivning och utökning av underhållsbidragsfordran. I bestämmelsen avses också klientuppgifter som gäller eventuella återkrav av underhållsstöd samt efterskänkning av kommunens regressfordran på basis av den underhållsskyldiges betalnings-

oförmåga. De uppgifter som avses i bestämmelsen bör lämnas till Folkpensionsanstalten på dess begäran.

Syftet med lagen är att göra det möjligt att överföra verkställandet av underhållsstödet från kommunerna till Folkpensionsanstalten på så sätt att förmånerna kan betalas och underhållsbidrag indrivs utan avbrott trots överföringen. Varken mottagaren av underhållsstöd eller den underhållsskyldige bör orsakas skada på grund av överföringen. Detta förutsätter att Folkpensionsanstalten redan vid överföringen av verkställandet har tillgång till de klientuppgifter som behövs och har ett fungerande informationssystem för att betala underhållsstöd och driva in underhållsbidrag.

Överföringen av klientuppgifter från alla Finlands kommuner till Folkpensionsanstaltens nya informationssystem tar i praktiken flera månader. I några kommuner finns klientuppgifterna fortfarande endast i pappersform. I regel har kommunerna dock infört de klientuppgifter som avses i propositionen i elektroniska informationssystem. För överföringen av uppgifter behövs ett särskilt överföringsprogram som ska utarbetas i samarbete mellan Folkpensionsanstalten och de programleverantörer som upprätthåller kommunernas informationssystem.

Folkpensionsanstalten och programleverantörerna har tillsammans utarbetat en tidtabell för överföringen av kommunernas klientuppgifter. Enligt den kommer överföringsprogrammen att testas i början av 2008. Överföringen av uppgifter kan inte testas innan programleverantörerna har hämtat kommunernas uppgifter från deras egna servrar. Programleverantörerna kan inte få uppgifterna av kommunerna om detta inte möjliggörs genom lagstiftning. Testningen kan inte bygga endast på fiktiva fall, eftersom det på det sättet inte är möjligt att få fram alla de variationer som uppdragas vid den egentliga överföringen av uppgifter.

3. Propositionens konsekvenser

Den föreslagna lagen om utlämnande av uppgifter beräknas inte ha några direkta ekonomiska konsekvenser. För de kostnader

som föranleds av skapandet av det nya informationssystem som behövs för verkställandet av underhållsstödet har Folkpensionsanstalten år 2007 anvisats 1 115 000 euro av anslaget för främjande av produktiviteten (moment 28.80.27). För kostnaderna för skapandet av informationssystemet och överföringen av klientuppgifterna görs ett förslag i statsbudgeten 2008.

De föreslagna bestämmelserna har stor betydelse då kommunerna, Folkpensionsanstalten och de datateknikföretag som upprätthåller informationssystemen ska förbereda överföringen av verkställandet av underhållsstödet. Det bör vara möjligt att överföra klientuppgifter i ett tillräckligt tidigt skede för att de nämnda parterna i samarbete ska kunna försäkra sig om att Folkpensionen har tillgång till alla nödvändiga uppgifter i början av 2009.

När det gäller mottagarna av underhållsstöd och de underhållsskyldiga möjliggör de föreslagna bestämmelserna att betalningen av stödet och indrivningen av underhållsbidrag kan fortsätta utan avbrott trots att Folkpensionsanstalten tar över verkställandet. Eftersom det endast är fråga om överföring av uppgifter som kommunerna redan har, förorsakar inte bestämmelserna klienterna något extra besvär, som t.ex. någon skyldighet att lämna in handlingar eller på annat sätt komplettera klientuppgifterna.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet. Propositionen har behandlats i den nämnda arbetsgruppen för överföring av underhållsstödet från kommunerna till Fpa. Arbetsgruppen består av representanter från social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionsanstalten, Finlands Kommunförbund, Helsingfors stad, Träskända stad, justitieministeriet och inrikesministeriet. Dataombudsmannens byrå har också gett utlåtande om propositionen.

5. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2008. Speciallagstiftningen om överföringen av verkställandet av underhållsstödet träder troligen i kraft i början av 2009, varvid den separata lagen kan upphävas.

6. Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I 10 § i grundlagen (731/1999) garanteras var och en skydd för privatlivet som en av de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt paragrafen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag.

Riksdagens grundlagsutskott har i sitt utlåtande (GrUU 14/1998 rd) tagit upp frågor som utifrån bestämmelsen om grundläggande fri- och rättigheter gällande skydd för personuppgifter bör regleras. Vid beredningen av det lagförslag som ingår i propositionen har man fäst särskild uppmärksamhet vid att man detaljerat ska föreskriva i lag om syftet med utlämnandet av uppgifter och innehållet i de personuppgifter som lämnas ut. Utöver de föreslagna bestämmelserna gäller även vissa allmänna lagar som garanterar individens dataskydd Folkpensionsanstalten i egenskap av mottagare av uppgifter. Sådana lagar är t.ex. offentlighetslagen, personuppgiftslagen (523/1999) och arkivlagen (831/1994). Grundlagsutskottet har konstaterat att kravet på reglering i lag även omfattar möjligheten att lämna ut personuppgifter med teknisk anslutning (GrUU 12/2000 rd), om vilket det finns särskilda bestämmelser i lagförslaget.

Regeringen anser att det lagförslag som ingår i propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om Folkpensionsanstaltens rätt att få klientuppgifter som gäller underhållstrygghet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Utan hinder av sekretessbestämmelserna ska en socialvårdsmyndighet till Folkpensionsanstalten på dess begäran lämna personuppgifter som behövs för att förbereda skötseln av uppgifterna enligt lagen om underhållstrygghet (671/1998), med undantag för fastställandet av underhållsbidrag, och som gäller barn, den som lyfter underhållsstöd och den underhållsskyldige samt uppgifter som gäller avtal om underhållsbidrag och domar i underhållsbidragsärenden, ansökningar och beslut om underhållsstöd, betal-

ning av underhållsstöd, indrivning av underhållsbidragsfordringar, återkrav av underhållsstöd samt efterskänkning av kommunens regressfordringar när den underhållsskyldige är insolvent.

Folkpensionsanstalten kan få de uppgifter som nämns i 1 mom. av socialvårdsmyndigheten med hjälp av teknisk anslutning utan klientens samtycke.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 12 oktober 2007

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Paula Risikko*